

“El nostre còmic està en hores baixes”

Josep Maria Madorell i Mutané (Molins de Rei, 1923). Una realitat llegendària del còmic, i la seva història, en català.

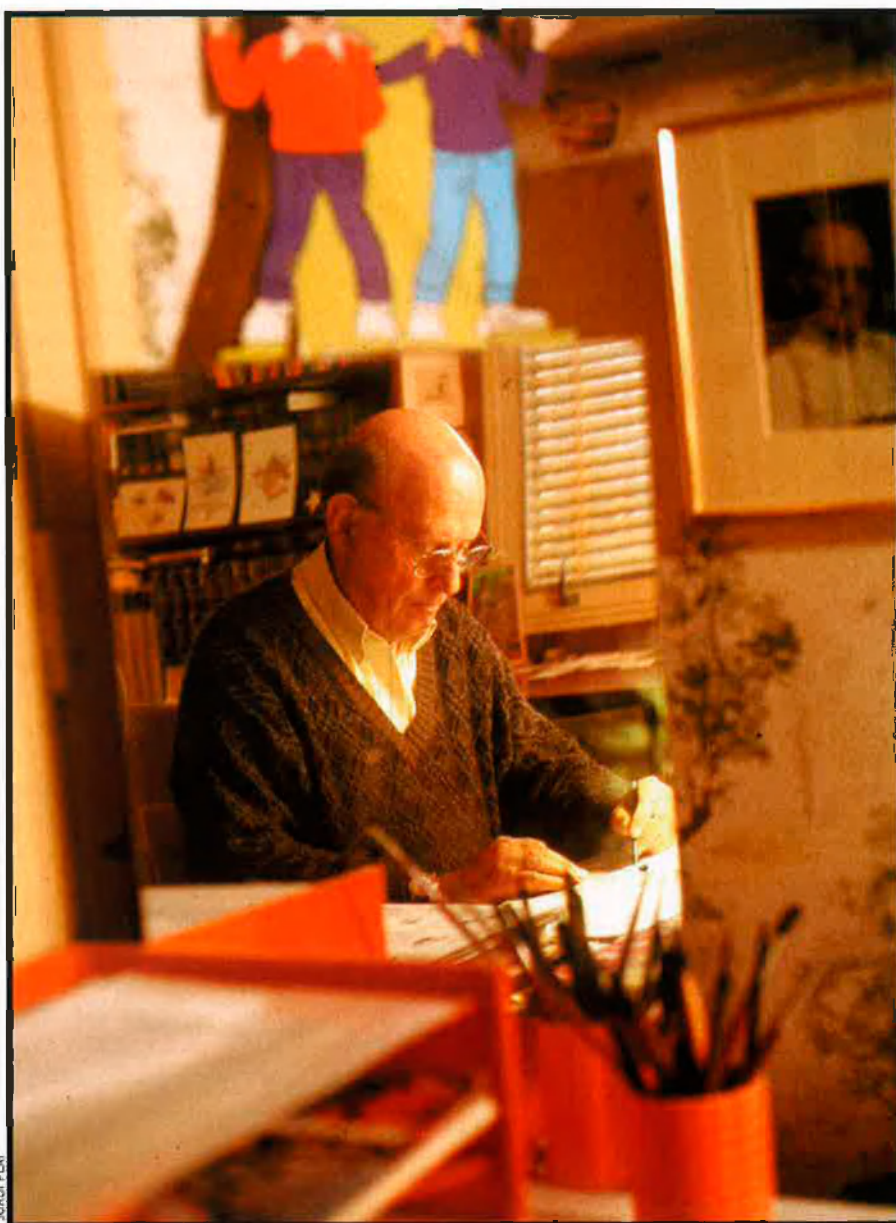
Una entrevista feta per Gemma Aguilera.

Josep Maria Madorell i Mutané és testimoni directe de l'accidentada història del còmic en català. La seva obra és també un recorregut per l'imaginari de molts nens i adults catalans. Va dibuixar durant el franquisme per a la premsa espanyola, per a *TBO*, *Zas!* i altres publicacions. Des del 1981 il·lustra les *Aventures Extraordinàries d'En Masagran* i ha creat els personatges de *Ca-vall Fort Jep* i *Fidel* i *Pere Vidal*.

—L'escola de dibuixants de còmic valenciana, mallorquina i catalana és coneguda en altres llengües; per exemple, Víctor Mora ha fet guions en francès. Per què no s'ha consolidat un còmic autòcton potent?

—El còmic català va passar molts anys a l'ombra des que acabà la Guerra Civil. I aquí hi ha la clau de la situació actual del nostre còmic. Aquells anys foscos van escapar la trajectòria brillant del còmic català i dels seus millors dibuixants i guionistes. Si als dibuixants d'En Patufet no els haguessin tallat les ales, haurien continuat la seva carrera amb llibertat. La següent generació de dibuixants tindriem un referent de qualitat excepcional més a prop i ara la situació del còmic no tindria res a veure. Quan molts anys després va tornar a aparèixer la revista, el 1968, tot allò que s'havia guanyat abans de la guerra havia desaparegut.

—Però el treball durant la dictadura per tirar endavant publicacions infantils

“No podíem escriure i dibuixar en llibertat, teníem una por horrorosa que Franco ens posés una multa i ens tanqués la revista. Crec que en general els dibuixants catalans tampoc no hi pensaren massa a utilitzar el còmic com a eina de denúncia durant la dictadura”

en català va salvar un còmic que semblava ja perdut...

—Evidentment, *Cavall Fort* i *Tretzevents* van salvar el còmic de la seva mort definitiva. Jo sabia per un amic que cap a l'any 1960 un grup de persones començaven a treballar de manera clandestina per fer una revista infantil. Em van demanar si volia col·laborar-hi i els vaig donar totes les tires que havien sortit a la premsa en castellà de “Ranita y Fidelio”, que després vaig redibuixar i traduir al català. La pressió i la por als franquistes eren terribles, però les ganes de tirar endavant el projecte ens van fer aguantar. El 1961 ja era al carrer el primer número de *Cavall Fort*, i des d'aleshores el *Jep* i el *Fidel* han acompanyat els infants fins avui.

—La dictadura va escapar de soca-rel qualsevol cosa sospitosa de catalanitat, i això incloïa les publicacions en la llengua pròpia. Com va sobreviure *Cavall Fort* a l'assetjament?

—*Cavall Fort* acabava de néixer i de seguida va venir la Llei de Premsa de Fraga. Un dia vam rebre un comunicat que deia que la nostra revista no podia sortir en català i, per tant, havíem de tancar la paradeta. Ja havien sortit tres números i no pensàvem renunciar-hi. Ens vam espavilar i vam tenir la sort que els bisbats de Solsona, Girona, Tarragona i Vic ens van donar suport. Hi havia una llei que deia que l'Església podia tenir les seves revistes infantils i juvenils en català. Ens vam enganxar a aquesta possibilitat i vam poder tirar endavant. Des d'aleshores *Cavall Fort* sortia al carrer en català com si fos una publicació del bisbat. Sense aquesta opció la revista hauria desaparegut com tantes altres revistes que es van quedar al camí.

—Podent publicar en català a través del bisbat, hi hagué intents d'emprar la revista com una eina de denúncia?

—Ni pensar-hi! No podíem escriure i dibuixar amb llibertat, teníem una por horrorosa que Franco ens posés una multa i ens tanqués la revista. Fins i tot un dia el Cesc, un altre dibuixant de *Cavall Fort*, va fer un acudit dibuixant un home que semblava

el dictador, se li disparava una arma i li quedava el braç penjant. En aquells moments Franco duia el braç enguixat i estàvem tots esparverats per si els censuradors se n'adonaven. La por a les multes i censure era tan gran que a les reunions, quan jo anava a lliurar la meua feina, els companys em donaven un feix de papers perquè els cremés a la caldera i no haver de llençar res a la paperera. Personalment, quan escrivia i dibuixava anava amb molt de compte per no dir res que pogués tenir la més mínima intenció política o social. Però crec que en general els dibuixants catalans tampoc no hi pensàvem massa, a utilitzar el còmic com una eina de denúncia.

—Vostè va començar publicant còmic en castellà, però els seus personatges no eren pas castellans...

—Vaig començar a fer el *Jep* i *Fidel* l'any 1957, en ple franquisme i en castellà. Era una sèrie còmica per al suplement dominical de la premsa, *Parque*, i evidentment, no podien dur noms en català, els vaig posar “Ranita y Fidelio”. Quan vaig dissenyar-los no vaig pensar mai que pogués arribar a convertir-los en personatges que parlessin en català. Estàvem en ple franquisme i el seu final es veia massa lluny. Vaig fer aquests personatges amb la idea que eren catalanets que els obligaven a parlar en castellà. La manera de fer dels dos personatges, tot i que només feien esport, era de catalans, i els catalans hi vèiem reflectit l'esperit català. “Ranita y Fidelio” no eren com els personatges castellans, com per exemple “Mortadelo y Filemón”.

—Quins referents van prendre els dibuixants catalans de la postguerra?

—Els dibuixants d'*En Patufet* eren la base, però la guerra i la dictadura ho van fer malbé tot. En Patufet, amb una tirada de 36.000 exemplars setmanals, va representar l'època daurada del còmic en català, des del 1915 fins el gener del 39, en què va desaparèixer. Joan Junceda, Gaietà Cornet, Arturo Moreno, Valentí Castany, Salvador Mestres i molts més van ser el model de molts dels dibui-

xants que il·lustrem *Cavall Fort*. Tot i que alguns d'aquests dibuixants van continuar treballant en castellà, mai més es va recuperar l'esperit de la primera revista.

—L'escola de còmic belga és també un referent important en la seva obra...

—Em vaig adonar que la meua manera de dibuixar, la que a mi m'agradava, era la línia clara, i ho vaig tenir clar quan vaig comprar el meu primer *Tintin*, en francès. Vaig pensar que era fantàstic. Des d'aleshores Hergé i l'escola belga han estat un referent en els meus dibuixos. Però no oblidem que alguns dibuixants d'*En Patufet* són anteriors a Hergé i ja tenien al cap la idea de la línia clara que tan evident és al *Tintin* i a l'*Astèrix*. El còmic català té una manera de fer molt europea i tots tenim clar que els referents americans com la línia negra i les taques negres no van amb la nostra concepció del dibuix.

—Tot i els entrebancs el nostre còmic té, doncs, una manera de fer amb molta personalitat...

—Encara que el mercat del còmic català ara es redueix gairebé a *Cavall Fort* i *Tretzevents*, les dues revistes que han sobreviscut al franquisme, el nostre còmic té una identitat pròpia. Les nostres il·lustracions són dibuixos amb una línia molt clara, el traçat és suau i agradable a la vista, també el color és molt clar. I de fet, m'atreviria a dir que la línia clara, que ara s'identifica sobretot amb l'escola del còmic belga, és pròpia ja dels dibuixants d'*En Patufet*. I aquesta és la línia de treball que hem seguit els dibuixants de *Cavall Fort* i que penso que s'hauria de mantenir.

—El *manga* japonès i altres còmics estrangers traduïts al català tenen molt d'èxit. Com pot competir el còmic català en aquest mercat?

—No podem competir amb una potència com el Japó i el seu sistema de merxandatge. Ara bé, el perill no és només la traducció de còmics a la nostra llengua. La televisió ha ferit de gravetat el còmic, perquè la canalla veu a la tele el *Bola de Drac*, el *Shin Chan* o el *Pokémon* i li resulta molt més atractiu que divertir-se llegint un

còmic. El nostre còmic està en hores baixes, i si s'aguanta una mica és gràcies als àlbums, perquè des de fa uns vuit anys les revistes infantils i juvenils han perdut molt de terreny. *Cavall Fort* i *Tretzevents* s'aguanten perquè són com una institució i tenen les vendes garantides per subscripció.

—Els catalans hem llegit des d'*El Capitán Trueno* fins a *Bola de Drac*, passant per *Hazañas Bèlicas*, *Les Aventures d'En Massagran* o el còmic *underground*. Part de la producció literària catalana ha travessat fronteres, però el còmic no...

—Jo crec que el nostre model de còmic segurament no agradaria a un altre tipus de públic que no fos el català. No m'imagino *Cavall Fort* tenint èxit fora dels Països Catalans. De fet, vam intentar fer *En Massagran* en castellà, i va ser un fracàs total. Un dels condicionants va ser el nom del personatge, que el vam mantenir en català. I el perfil dels nostres herois i antiherois

no té res a veure amb els referents d'herois de còmic que hi ha al mercat en castellà. Els dibuixants catalans tenim una tendència més semblant als europeus del nord. A més, el nostre humor és ben diferent, l'humor català té molta personalitat i potser no s'entendria. També vam traduir *En Massagran* al flamenc, sense gaire èxit.

—Com veu el futur del nostre còmic?

—No gaire més lluny d'on és ara. El nostre mercat és escàs, es limita a les subscripcions de *Cavall Fort* i *Tretzevents*, i algunes revistes més que han anat apareixent, de molt poca tirada i escassa periodicitat. Però sort en tenim de les escoles, que contribueixen a la supervivència del còmic. Aquesta és una arma molt important, molts mestres s'emporten els àlbums d'*En Massagran* i el *Cavall Fort* a classe com a material didàctic. Jo em conformo que d'aquí uns anys el nostre còmic s'aguanti.

Imágenes
COMICS

PELAI, 18. 46007 VALÈNCIA
TEL. 963 520 573

Còmics nacionals
i d'importació

Imágenes
SHOP

RUSSAFA, 14. 46004 VALÈNCIA
Tel. 963 943 924

Ciència-ficció · Rol · Fantasia
Còmics · Material especialitzat

<http://netroweb.lanetro.com/imagenes>